

HANDLEDNING

**Så här gör du en förenklad
kemikalieförteckning och
identifierar ämnen som omfattas
av miljömålet *en giftfri miljö***

Version 4. 2021-04-12

Innehåll

Vissa kemiska produkter är märkta	3
Så här klassas kemiska produkter.....	4
Äldre märkning	4
Gör en kemikalieförteckning – steg för steg	5
Miljö kvalitetsmålet – Giftfri miljö	6
Varför ska du ha en kemikalieförteckning?.....	6
Bilaga 1 – exempel på kemikalieförteckning	7
Bilaga 2 – utfasningsämnen	8
Bilaga 3 – prioriterade riskminskningsämnen.....	9

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm samarbetar kring tillsynen inom kemikalieområdet för att ge en effektivare och mera rättssäker tillsyn, genom att vi jobbar på samma sätt. En del i detta arbete har varit att ta fram den här handledningen.

Genom att fylla i en kemikalieförteckning får du kunskap om de kemikalier som används i verksamheten. Du får även en överblick över hur farliga de är och hur de påverkar människors hälsa och miljön. För att du ska komma igång med att sammanställa en kemikalieförteckning kan du ta hjälp av den här handledningen. Den hjälper dig att göra en sammanställning över dina kemiska produkter och sedan kunna prioritera bland dem.

Vissa kemiska produkter är märkta

Det finns kemiska produkter som måste märkas (märkningspliktiga). Produkterna är då märkta med ett *faropiktogram* och en eller flera *faroangivelser*. Produktens *klassificering* (se nästa sida) avgör vilken märkning produkten får. När du köper en märkningspliktig produkt ska du få ett *säkerhetsdatablad* från leverantören.

Även kemiska produkter som inte är märkningspliktiga kan innehålla farliga kemikalier. Om produkterna omfattas av kraven på att säkerhetsdatablad ska finnas ska detta anges på förpackningen.

Reglerna kring märkningen finns i europeisk lagstiftning som brukar kallas CLP.

CLP = Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar.

Faropiktogram enligt CLP

Symbolerna kan vara kombinerade med signalorden **Varning** eller **Fara**.

Så här klassas kemiska produkter

Klassificeringen av en produkt eller ett ämne består av två delar, en som beskriver typ av fara och en som preciserar vilka risker som det finns med ämnet.

De två delarna kallas för *faroklass* respektive *faroangivelse*. Faroklasserna är dessutom uppdelade i *farokategorier* (sifferkod):

- Exempel på faroklasser (typ av fara) med farokategorier:

- Exempel på koder för faroangivelse: H310, H341, H420

Vad de olika koderna står för hittar du på kemikalieinspektionens webbplats kemi.se, sök på *farokoder* eller *faroangivelser*.

Äldre märkning

Tidigare klassificerades och märktes kemiska produkter enligt kemikalieinspektionens föreskrifter (Kifs 2005:7) om klassificering och märkning av kemiska produkter. Denna lag gäller inte längre och märkning enligt den får inte längre förekomma. Om du har kvar produkter som är förpackade och märkta enligt den äldre lagstiftningen behöver du plocka bort dessa förpackningar från hyllorna. De äldre märkningarna såg ut så här:

Frätande

Hälsoskadlig
Irriterande

Gör en kemikalieförteckning – steg för steg

Börja med att göra en förteckning över de kemiska produkter som är märkta med faropiktogrammen nedan. När du gjort det kan du fortsätta med verksamhetens övriga kemiska produkter så att du till slut har en sammanställning över alla.

När du gör sammanställningen ska du utgå från de kemiska produkternas säkerhetsdatablad. Följ stegen nedan och skriv in informationen om produkterna i den bifogade kemikalieförteckningen.

Steg 1

Skriv in produktens namn, användningsområde, leverantör/tillverkare och årsförbrukning.

Steg 2

Skriv in klassificeringen av produkten. Detta finns i **avsnitt 2 i säkerhetsdatabladet**. I kolumnen "Produkts klassificering enligt CLP" skriver du in faroklass (exempelvis Carc.), farokategori (exempelvis 2) och faroangivelse (exempelvis H351), alltså till exempel Carc. 2, H351. I kolumnen "Produkts faroangivelser i ord" skriver du in vad koden betyder (exempelvis *Misstänks kunna orsaka cancer*)

Steg 3

Ta reda på om produkten innehåller något utfasningsämne eller riskminskningsämne och skriv in det i sammanställningen – läs mer om detta på nästa sida. Information om de ämnen som ingår i en produkt finns i **avsnitt 3 i säkerhetsdatabladet**.

Jämför faroangivelserna med de som finns i tabellen i bilaga 2 och bilaga 3 till denna handledning.

- Om någon faroangivelse finns i bilaga 2 så är ämnet ett utfasningsämne.
- Om någon faroangivelse finns i bilaga 3 så är ämnet ett prioriterat riskminskningsämne.

Steg 4

Gör en handlingsplan för hur ni ska

1. Sluta använda de produkter som innehåller utfasningsämnena.
2. Sluta använda eller minska riskerna med de produkter som innehåller prioriterade riskminskningsämnena.

Miljökvalitetsmålet – Giftfri miljö

Miljökvalitetsmålet ”giftfri miljö” är ett av Sveriges 16 miljökvalitetsmål som är beslutade av riksdagen. I miljökvalitetsmålet har ämnesgrupper med farliga egenskaper identifierats och delats in i två prioriteringsnivåer, *utfasningsämnen* och *prioriterade riskminskningsämnen*. Vilken grupp ett ämne hör till beror på dess egenskaper. Olika åtgärder behöver vidtas beroende på vilken grupp ett ämne tillhör.

Utfasningsämnen

Utfasningsämnen är särskilt farliga ämnen som inte ska användas eller släppas ut i miljön. Enligt Sveriges nationella miljömål ska all användning av dessa upphöra. Hanterar ni ett utfasningsämne i företaget ska ni byta ut ämnet till ett mindre farligt ämne eller skapa en plan för hur ni ska byta ut ämnet. I bilaga 2 finns en lista över ämnenas egenskaper.

Prioriterade riskminskningsämnen

Prioriterade riskminskningsämnen är inte lika farliga som utfasningsämnen, men har egenskaper som gör att de ska bytas ut så långt det är möjligt. Hanterar ni prioriterade riskminskningsämnen ska ni utreda om de går att byta mot mindre farliga alternativ. Finns det inga alternativ så ska åtgärder vidtas för att få en säker hantering utan risk för att de hamnar i miljön. I bilaga 3 finns en lista över ämnenas egenskaper.

Kemikalieinspektionens PRIO-guide

För att ta reda på om ett ämne är ett utfasningsämne eller prioriterat riskminskningsämne kan du även söka i *Prioriteringsguiden – PRIO*, på kemikalieinspektionens webbplats, kemi.se. Observera att PRIO är en exempeldatabas och att inte alla ämnen finns med. Kriterierna som nämns i tabellerna i bilaga 1 och 2 finns beskrivna i Prioriteringsguiden.

Varför ska du ha en kemikalieförteckning?

Miljöbalken ställer krav på att du som verksamhetsutövare ska ha kunskap om de kemikalier som du hanterar, samt att du ska byta ut farliga kemikalier till mindre farliga kemikalier där det är möjligt. Det kallas för *produktvalsprincipen*. Genom att fylla i en kemikalieförteckning får du kunskap om de kemikalier du använder i din verksamhet. Du får även en överblick över hur farliga de är och hur de påverkar människors hälsa och miljön.

För anmälningspliktiga verksamheter gäller *Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll*, som ställer krav på att upprätta en kemikalieförteckning. För verksamheter som inte är anmälningspliktiga gäller ändå miljöbalkens krav på kunskap och att undvika farliga kemikalier.

Kemikalieförteckningen är ett bra verktyg i arbetet med att uppfylla dessa krav. För att underlätta arbetet med kemikalier är det bra att utse en miljöansvarig i verksamheten. För anmälningspliktiga verksamheter är det ett lagkrav att en miljöansvarig ska finnas. Inom verksamheter med en gemensam administration för flera mindre enheter (till exempel kommunens skolor och förskolor eller en större kedja) kan en miljöansvarig hjälpa till ute på de enskilda enheterna.

Bilaga 1 – exempel på kemikalieförteckning

Bolag:		Företaget AB		Ansvarig: Lotta Larsson					
<p>* Klassificering enligt CLP kallas faroklass och farokategori (exempel Repr. 1B, Acute Tox. 4, Flam. Liq. 3) samt faroangivelse (exempel H310, H341, H420). ** Prio-databasen är ett verktyg för att minska risker för människors hälsa och miljö. Prio-databasen finns på Kemikalieinspektionens webbsida www.kemi.se</p>									
Produkt/råvara			Giftrik miljö - Prio-databasen**						
Namn	Användningsområde	Leverantör / tillverkare	Ärsförbrukning (kg)	Produktens klassificering* enligt CLP	Produktens faroangivelser i ord	Innehåller produkten något ufsningsämne?	Innehåller produkten något prioriterat riskminskningsämne?	Namn på ev ufsningsämne eller prioriterat riskminskningsämne	Finns handlingsplan för ufsning eller riskminskning?
Autorange Car shampoo	bisshampoo	Cleomondo	100	Eye Dam. 1 - H318	orsakar allvarliga ögonskador	☐ Ja ☒ Nej	☐ Ja ☒ Nej		
Loctite 574	tättningsmedel	Henkel Norden	1	Skin Sens. 1 - H317	kan orsaka allergisk hudreaktion	☐ Ja ☒ Nej	☒ Ja ☐ Nej	1-acetyl-2-fenylhydrazin, maleinsyra, 1,4-naftekinon	arbete pågår
Borsyra	laboratoriekemikalie	SwedHandling	0.01	Repr. 1B - H360	kan skada fertiliteten eller det ofödda barnet	☒ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☒ Nej	borsyra	ja, se bilaga 1
DeLaval Alkali 1+	diskmedel	DeLaval	200	Skin Irrit. 2 - H315, Eye Dam. 1 - H318, Aquatic Chronic 2 - H411	irriterar huden, orsakar allvarliga ögonskador, giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter	☐ Ja ☒ Nej	☒ Ja ☐ Nej	natriumdikloroisoocyanatdihydrat	
						☐ Ja ☒ Nej	☐ Ja ☐ Nej		
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		

Bilaga 2: Utfasningsämnen

Egenskap	Kriterie/referens för att fastställa inneboende egenskaper
Cancerframkallande	Klassificering Cancerogenitet i kategori 1A eller 1B enligt CLP-förordningen (Carc. 1A/1B, H350: Kan orsaka cancer.)
Mutagent	Klassificering Mutagenitet i könsceller i kategori 1A eller 1B enligt CLP-förordningen (Muta. 1A/1B, H340: Kan orsaka genetiska defekter.)
Reproduktionsstörande	Klassificering Reproduktionstoxicitet i kategori 1A eller 1B enligt CLP-förordningen (Repr. 1A/1B, H360: Kan skada fertiliteten eller det ofödda barnet.)
Fluorerade växthusgaser (F-gaser)	Kigalitillägget om fluorkolväten (HFC) i den internationell konventionen, Montrealprotokollet (Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer).
Hormonstörande	Hormonstörande ämnen omfattas av definitionen <i>särskilt farliga i ämnen</i> i Sveriges miljö kvalitetsmål Giftfri miljö .
Kraftigt allergiframkallande	Klassificering Luftvägssensibilisering i kategori 1 eller hudsensibilisering i kategori 1A enligt CLP-förordningen (Resp. Sens 1, H334: kan orsaka allergi- eller astmasymtom eller andningssvårigheter vid inandning.) (Skin Sens. 1A, H317: Kan orsaka allergisk hudreaktion.)
Ozonedbrytande	Klassificering Farligt för ozonskiktet i kategori 1 enligt CLP-förordningen (Ozone, H420: Skadar folkhälsan och miljön genom att förstöra ozonet i övre delen av atmosfären.)
PBT /vPvB – Persistenta (svårnedbrytbara), Bioackumulerande, Toxiska (giftiga) / mycket svårnedbrytbara och mycket bioackumulerande	Definition enligt Bilaga XIII, Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006
Särskilt farliga metaller (Cd, Hg, Pb)	Metallerna kadmium, kvicksilver och bly omfattas av definitionen <i>särskilt farliga i ämnen</i> i Sveriges miljö kvalitetsmål Giftfri miljö .
Särskilt persistenta ämnen (PFAS)	Högfluorerade ämnen (PFAS) har jämförbar allvarlighetsgrad med <i>särskilt farliga ämnen</i> på grund av deras extrema persistens och bör av försiktighetsskäl behandlas som <i>särskilt farliga i ämnen</i> enligt Sveriges miljö kvalitetsmål Giftfri miljö . PRIOs definition av PFAS: ett ämne som i sin molekyl innehåller ett eller flera fragment bestående av en perfluorerad kolkedja som har en kedjelängd med minst två kolatomer R1-(CF ₂) _n -R ₂ , där n>1 och R ₁ och R ₂ är valfria atomer eller grupper enligt definition i KIFS 2018:4 .

Bilaga 3: Prioriterade riskminskningsämnen

Egenskap	Klassificering enligt CLP-förordningen för att fastställa egenskapen
Allergiframkallande	Klassificering Hudsensibilisering i kategori 1 eller 1B enligt CLP-förordningen (Skin Sens. 1/1B, H317: Kan orsaka allergisk hudreaktion.)
Cancerframkallande	Klassificering Cancerogenitet i kategori 2 enligt CLP-förordningen (Carc. 2, H351: Misstänks kunna orsaka cancer.)
Miljöfarliga långtidseffekter	Klassificering Farlig för vattenmiljön i kategori kronisk 1 eller 4 enligt CLP-förordningen (Aquatic chronic 1, H410: Mycket giftig för vattenlevande organismer med långtidseffekter. Aquatic chronic 4, H413: Kan ge skadliga långtidseffekter på vattenlevande organismer.)
Mutagent	Klassificering Mutagenitet i könsceller i kategori 2 enligt CLP-förordningen (Muta. 2, H341: Misstänks kunna orsaka genetiska defekter.)
Mycket hög akut giftighet	Klassificering Akut toxicitet i kategori 1 eller 2 enligt CLP-förordningen (Acute Tox. 1 / 2, H300: Dödlig vid förtäring.) (Acute Tox. 1 / 2, H310: Dödlig vid hudkontakt.) (Acute Tox. 1 / 2, H330: Dödlig vid inandning.) Klassificering Specifik organtoxicitet - enstaka exponering i kategori 1 enligt CLP-förordningen (STOT SE 1, H370: Orsakar organskador.)
Potentiella PBT / vPvB – Persistenta (svårnedbrytbara), Bioackumulerande, Toxiska (giftiga) / mycket svårnedbrytbara och mycket bioackumulerande	Screening-kriterierna för en PBT-bedömning enligt Reach, Bilaga XIII är uppfyllda. Se Echa:s vägledningsdokument för riskbedömning, PBT assessment
Reproduktionsstörande	Klassificering Reproduktionstoxicitet i kategori 2 eller tilläggskategori för effekter på eller via amning enligt CLP-förordningen (Repr. 2, H361: Misstänks kunna skada fertiliteten eller det ofödda barnet.) (Lact. H362: Kan skada spädbarn som ammas.)
Specifikt organskadande efter upprepad exponering	Klassificering Specifik organtoxicitet - upprepad exponering i kategori 1 enligt CLP-förordningen (STOT RE 1, H372: Orsakar organskador genom lång eller upprepad exponering.)